

ILIE BADESCU
ILIE BADESCU

IDEI POLITICE

**INTERNATIONALE,
PANIDEI,
NATIONI**

EDITURA MICA VALAHIE
BUCURESTI

Idei politice
Internaționale, panidei, națiuni

ISBN: 978-606-8304-16-8

ILIE BĂDESCU

Idei politice

Internaționale, panidei, națiuni

Teorii, doctrine, formațiuni istorice
Note, studii, prelegeri

The logo of Editura Mica Valahie, featuring a stylized, calligraphic monogram.

EDITURA MICA VALAHIE

București

2011



EDITURA MICA VALAHIE
Tel. 0722.33.99.84, 021-642.51.02
www.micavalahie.ro
micavalahie@yahoo.com

SUMAR

PARTEA I IDEI POLITICE ROMÂNEȘTI

IDEEA CONSERVATOARE (I)	7
Profilul sumar al doctrinei conservatoare	7
IDEEA CONSERVATOARE (II)	15
De la concepția conservatoare la teoriile formei fără fond	15
IDEEA CONSERVATOARE (III)	35
IDEEA CONSERVATOARE (IV)	41
Forma fără fond și opera distructivă a elitelor false în țările întârziate	41
IDEEA SOCIALISTĂ (I)	52
Ideea socialistă și începuturile ei. Doctrina socialistă și teoriile sale corelative. Conservatori și socialiști. Eminescu “marxist”?	52
IDEEA SOCIALISTĂ (II)	58
Critica marxismului oligarhic și teoria “dezvoltării deschise” (Șt. Zeletin, Ș. Voinea, D. Seers, S. Kuznetz)	58
IDEEA POPORANISTĂ	63
Social-democratism și poporanism. Prima critică radicală a doctrinei marxiste. Poporanismul - o doctrină a clasei mijlocii în europa răsăriteană	63
IDEEA ȚĂRĂNISTĂ	80
V. Madgearu	80
IDEEA LIBERALĂ	85
De la gândirea liberală la neoliberalismul timpuriu. Ion Ghica, A. D. Xenopol, Șt. Zeletin	85
IDEEA CORPORATISTĂ (I)	98
Puterea unei doctrine europene	98
IDEEA CORPORATISTĂ (II)	102
Corporatismul pur – o doctrină distinctă în context european. M. Manoilescu	102
IDEEA CORPORATISTĂ (III)	114
Elitele românești și cele occidentale. Teoria schimbului inegal și problema protecționismului inteligent	114

PARTEA II-A
IDEEA NAȚIONALISTĂ
NAȚIONALISM ȘI GLOBALIZARE

Teorii ale națiunii și naționalismului	121
Poziția teoriilor moderniste (“invenționiste”)	122
Statul și globalizarea	124
Criza Statului național	134
„Problemele naționalismelor civic și etnic”	138
Reîntărirea și redefinirea statului național	140

PARTEA III-A
INTERNAȚIONALE, IMPERII, PANIDEI

Ce sunt Internaționalele? Naționalism și globalism	144
Moștenirile internaționalelor. Sociologia kominternului	155
Războiul Internaționalelor	163

PARTEA IV-A
PANIDEILE

Mitteleuropa și integrarea europeană	170
Transilvania între două proiecte. Doua sisteme etnocratice: Fanarul și stăpânirea dualistă	189
Note	199

PARTEA I

IDEI POLITICE ROMÂNEȘTI

IDEEA CONSERVATOARE (I)

Profilul sumar al doctrinei conservatoare.

1. O schiță europeană a doctrinei conservatoare. Specificul doctrinei conservatoare. 2. Doctrină și teorie științifică. Elite false și forme împrumutate. 3. O polemică răstălmăcită: Eminescu și marxismul fraților Nădejde.

1. Mai toate curentele intelectuale ale secolului al XIX-lea se opintesc să recupereze ruptura provocată de cei 300 de ani de înaintare spre modernism. Secolul al XIX-lea este cu adevărat secolul “redescoperirii comunității” și deci al recuperării “medievalismului”. În acest cadru se afirmă cu o putere sporită curentul și doctrina conservatoare. Să fotografiem însă profilul mai general al acestui curent.

Această orientare își are rădăcinile în curentul conservator al “dreptului istoric”. Întreaga operă a lui Burke (1729-1792), bunăoară, este bazată pe ideea conservatoare a “priorității etice a comunității istorice”. Aceasta este axioma pe care el o opune “legilor individualistice” ale liderilor Revoluției franceze. În Franța, Bonald cerea “restabilirea securității comunitare a bisericii, familiei și a altor forme ale solidarității pre-revoluționare, incluzând corporațiile și comunele. Contrastul între securitatea patriarhală a acestor corpuri și insecuritatea noii ordini este o temă recurentă la Bonald” (cf. Nisbet, p51).

Carlyle (1795-1881), găsește răul istoric în dizlocarea “modurilor de gândire și simțire” ale “contextelor comunitar-istorice.” (ibidem, p52).

Iată ce scrie, în această chestiune Disraeli (1804-1881): “Nu există comunitate în Anglia; există agregări, dar agregări de un tip care face din ele mai degrabă un principiu dizolvant decât unificator... Societatea este constituită dintr-o comunitate de scop... Fără aceasta, oamenii pot fi atrași în contact, dar continuă să rămână virtualmente izolați” (apud **Raymond Williams, Culture and Society: 1780-1950**, 1960, p106, citat de Nisbet în op. cit, p52).

Fenomenul este încă mai acut în orașe unde “oamenii sunt ținuți împreună de dorința câștigului. Ei se află nu în stare de cooperare, ci de izolare... și, sub toate aspectele, sunt înconjurați de indiferența aproapelui. Creștinismul ne învață să ne iubim aproapele (neighbors), să ne iubim pe noi înșine; societatea modernă nu recunoaște aproapele” (ibidem).

În atacurile sale asupra “individualismului modern”, W. Morris (poet și gânditor conservator și socialist, 1834-1896) scrie: “Prietenia (fellowship) este cerul, lipsa de prietenie este infernul; prietenia este viață; lipsa de prietenie este moarte...” (apud, Nisbet, p52).

Temele: familie, localism, regionalism, răzbat la mai toți gânditorii. Comunitarismul, ca idee etică, este o forță a “religiei secolului al XIX-lea” și este o idee axială a gândirii conservatoare.

Formele comunitare răzbat uneori în viața literară ca în cazul celebrelor saloane al Matildei, verișoara lui Napoleon al III-lea, fără de care n-ar fi existat literatura franceză. Ne aflăm în anii 1830. Literatura, filosofia, gândirea socială, sunt reorientate prin acest curent de “redescoperire a comunității”, curent de pură esență conservatoare.

“Idea statului abstract, impersonal și pur legal, este grav clătinată de teoriile întemeiate pe ideea priorității comunității, tradiției și statusului” (Nisbet, p53).

În filosofie se afirmă curentul contrar perspectivelor senzualiste și atomiste. Hegel, Bergson, Coleridge, sunt exemple concludente în acest sens. În **Filosofia dreptului**, Hegel respinge individualismul drepturilor naturale și egalitarismul Revoluției franceze. Pentru Hegel, “societatea are un model concentric”, este compusă din “cercuri de asociere intersectate precum: familia, profesiunea, comunitatea locală, clasa socială, biserica”. Acestea au “autonomie în limitele semnificației lor funcționale” (Nisbet, p55). Acestea sunt sursele de întărire a individualității. Încununarea tuturor este statul, care este înfățișat nu ca un “agregat de indivizi” ci ca o “comunitate” la puterea a doua. În istoria socială și a instituțiilor, interesul pentru comunitățile și instituțiile medievale va genera un adevărat curent european în care se încadrează personalități precum Savigny, Maitland, Fustel de Coulange, von Gierke, etc. Aceștia răstoarnă vectorul antimedievalist și anticomunitar al unor Voltaire, Gibbon, Condorcet. În sociologie, unul dintre liderii noului curent este chiar A. Comte. Curentul conservator este deosebit de puternic și decisiv, deci, pentru nașterea unei noi științe europene, sociologia, al cărei întemeietor a fost A. Comte.

2. O doctrină socială este un “ideal de organizare a societăților” dar și un stil (sistem) de gândire ce-și are temelia într-un mănunchi de principii, pe care adepții doctrinei le îmbrățișează necondiționat. O doctrină este adoptată indiferent de “adevărul” enunțurilor ei. Criteriul în temeiul căruia distingem între o doctrină și o teorie științifică este utilitatea ei (socială). Utilitatea socială este pentru o doctrină ceea ce este adevărul pentru o teorie științifică. Adoptăm o doctrină întrucât este *utilă*, așa cum adoptăm o teorie întrucât este *adevărată*. Societățile “întârziate” împrumută, adeseori, de la societățile dezvoltate instituții

și doctrine politice gata elaborate. Elitele false își ascund neputința în spatele formulelor împrumutate. Una dintre caracteristicile dintâi ale țărilor “întârziate”, așadar, este “forma fără fond” împrumutată și doctrina fără substanță, ruptă de realități. Forma socială este, în orice societate, răspunsul la forțele de presiune ale mediului. Grupurile care creează ori doar împrumută forma socială de răspuns la acțiunea mediului intern și extern se numesc “elite”.

Cum formele sociale sunt diversificate, elitele însele sunt și ele diversificate (Cf. Traian Brăileanu, *Politica*, Cernăuți, 1928). Presiunea mediului economic, de pildă, (extern și intern) creează elita economică. Presiunea mediului politic, la rândul ei, creează elita politică și așa mai departe (ibidem). Elitele se deosebesc între ele în funcție de “aportul creator” la modelarea acelei forme sociale pe temeiul căreia o societate este *îndrumată* (de către elitele ei, se înțelege) să răspundă la presiunea mediului extern și intern. Forma socială de răspuns este, așadar, un “compromis” între *imitație și creație*, între *adaptare mecanică* (la o formă împrumutată) și inovația ei care este fenomen de *adaptare creatoare* (la specificul și la necesitățile mediului intern). Caracteristica cea dintâi a unei elite constă, așadar, nu în faptul că a *creat* o formă socială (ori de alt tip), căci, cum vedem, elitele pot fi cu totul necreative, ci în faptul că *îndrumă* o anumită *masă* ori o mulțime din câmpul întregitor al populației (care alcătuiește societatea respectivă) spre a o determina să susțină o anumită formă.

Prin urmare, elitele se deosebesc net între ele prin acest liniament care le deosebește pe acelea care îndrumă masele spre *forme imitate* (create în alte societăți) de acelea care îndrumă masele spre *forme create* anume pentru a răspunde *în mod specific presiunii* mediului intern și extern. Lucrul acesta se petrece și cu sistemele de gândire, deci cu ideile politice, sociale, etice, economice etc., pe care le îmbrățișează o “elită” pentru interpreta, adică a înțelege lumea și solicitările ei. Forma socială, oricare ar fi ea, conține, deci, un compromis al mediilor - extern și intern - al proceselor mentale - de imitație și de creație - și al îndrumărilor - spre forme imitate ori spre forme create.

La începuturile oricărei epoci de modernizare, se constituie elite care se grăbesc spre pupitrul îndrumării maselor și cum *voința de îndrumare* nu este însoțită de o *putere creatoare* pe măsură, ele recurg la forme gata fabricate în alte societăți, pe care le *vestesc* celor “de acasă”, prezentându-le drept *forme salvatoare*. Elitele care s-au pus în slujba formei imitate, pretind pentru ele încadrări misionare, îndreptățirea de a fi secolele vestitoare ale vremurilor noi. Acești preținși apostoli ai unui *timp care vine* se dovedesc a fi doar “glosatorii” unui *timp care succede*. Epoca de ieri, ca și cea de azi, deschisă de anul 1989, este plină de “gălăgia” lor. Ei pretind că aduc salvarea, odată cu forma imitată din Apus (așa cum ieri, apostolii comunismului au pretins că aduc salvarea de la răsărit). Două au fost formele și ideile fabricate în altă parte și asumate de “elitele localnice”, spre a fi prezentate drept “forme” și “idei” salvatoare maselor păcălite de acasă: *forma și ideea liberală*, paradoxal însoțită de *forma și ideea socialistă*. Așa cum s-a întâmplat ieri, în pragul epocii junimiste, se întâmplă și azi, în epoca “fronturilor salvării naționale” și în era “convenției”